

2. Буц Ю.В., Крайнюк Е.В. Динамика геохимической миграционной способности химических элементов под влиянием техногенной нагрузки пирогенного происхождения // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: науч. тр. – Х.: Нац. аэрокосм. ун-т "ХАИ", 2018. Вып. 80. С. 223-234.

3. Інтерактивна карта ґрунтів України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#win19>.

4. Україна у цифрах, 2017. Статистичний щорічник. К.: ТОВ «Видавництво консультант». 2018. 241 с.

5. Buts Y., Asotskyi V., Krainyuk O., & Ponomarenko R. Influence of technogenic loading of pyrogenic origin on the geochemical migration of heavy metals. Journ. Geol. Geograph. Geoecology. 2018. 27(1), 43-50. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/111829>.

ОХОРОНА ПРИРОДИ У ВЕЛИКОПИСАРІВСЬКОМУ РАЙОНІ

Краснікова К.П.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У наш час коли планета опинилася на грані екологічної катастрофи величезного значення набуває проблема раціонального природокористування та охорони довкілля. А «здоров'я» всієї Землі цілком складається з гарного «самопочуття» кожної її частинки навіть такої як маленький адміністративний район. Для цього потрібно більш обмірковано та раціонально використовувати природні ресурси та оберігати ще не знищені природні ландшафти.

Мета дослідження – відобразити об'єкти природно-заповідного фонду району та показати перспективи його розвитку.

Територія Великописарівського району не має великих промислових підприємств, але 77,39% (64281 га) його території займають сільськогосподарські угіддя, серед яких 64,07% (53220 га) рілля, де природні ландшафти або повністю знищені або зазнали відчутних змін. При цьому частка територій природно-заповідного фонду складає лише 1,77% (1473,54 га).

Природно-заповідний фонд району представлений п'ятьма об'єктами, які ми пропонуємо розглянути детальніше:

Бакирівський гідрологічний заказник загальнодержавного значення розташований у заплаві річки Ворскла та гирла Ворсклиці, і включає болотні, водні, лучні та лісові угіддя на території трьох районів – Великописарівського, Тростянецького та Охтирського. Бакирівський заказник було засновано, як пам'ятку природи місцевого значення "Бакирівське болото" поблизу сіл Бакирівка та Литовка – на площі близько 2067,0 га (рішенням № 355 виконкому Сумської обласної Ради депутатів трудящих від 13.07.1971 р.). Сьогодні площа заказника 2606,0 га з яких 775,0 га знаходиться в межах Великописарівського

району (у т.ч. Кириківська селищна рада – 465,3 га та Катанська сільська рада – 309,7 га). Середня абсолютна висота поверхні – 106 м над рівнем моря.

Це – ділянка середньої течії р. Ворскли. Її заплава широка і дуже обводнена. Ділянки заплавлених лук перериваються численними водоймами старицями, озерцями, рукавами, а на зниженнях змінюються трав'яними болотами. Заказник має багатий та різноманітний тваринний та рослинний світ. Об'єктами збереження в заказнику є: гідрологічні (річка Ворскла, озера, багаточисельні болота та канали); ґрунтові (лучні ґрунти); флористичні, фітоценотичні та фауністичні. 4 види тварин занесено до Європейського червоного списку, 15 видів тварин та 2 види рослин до Червоної книги України.

Бакирівський заказник на даний час є єдиним природно-заповідним об'єктом загальнодержавного значення на території Великописарівського району, решта мають статус місцевих [1, 2, 5].

Гідрологічний заказник місцевого значення “Ямний” розташований в заплаві р. Ворскла від с. Вільне до с. Сидорова Яруга, між селами Вільне, Ямне, Сидорова Яруга. Заказник загальною площею 696,7 га повністю розташований в межах Великописарівського району на території трьох сільських рад: Добрянської – 221,1 га, Ямненської – 325,4 га та Вільненської – 150,2 га.

Заснований він був як заповідне урочище місцевого значення «Озеро Рокитне» на площі 12,0 га (рішення виконкому Сумської обласної Ради народних депутатів від 22.12.1982р.№ 494). Статус гідрологічного заказника місцевого значення «Ямний» отримав розпорядженням представника Президента України в Сумській області від 28.12.1992 р. № 347, а його площа зросла до 557,0 га. За матеріалами інвентаризації об'єктів і територій природно-заповідного фонду, проведеної в 1994 р. і затвердженої рішенням Сумської обласної ради народних депутатів від 13.10.94 р. «Про державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду області» площу земель гідрологічного заказника місцевого значення «Ямний» доведено до 696,7 га.

Об'єктами збереження в заказнику є: гідрологічні (річка Ворскла, озеро, ставок, багаточисельні болота та канали); ґрунтові (лучні ґрунти); флористичні, фітоценотичні та фауністичні. 1 вид тварин занесено до Європейського червоного списку, 8 видів тварин до Червоної книги України [6].

Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення “Криничка” розташований в заплаві р. Ворскла на межі з її лівим корінним берегом, близько 1,5 км на північний схід від с. Ямне поруч із межею заказника “Ямний” на території Ямненської сільської ради. Загальна площа об'єкта складає всього 0,02 га. Середня абсолютна висота поверхні – 124 м над рівнем моря.

Створено пам'ятку природи рішенням Сумської обласної ради від 28.01.2003 р. “Про розширення мережі об'єктів природно-заповідного фонду

області місцевого значення”. Об’єктами збереження тут є 2 джерела із загальною назвою «Печеникова криниця» [4].

Гідрологічна пам’ятка природи місцевого значення “Джерело Кремньове”

Розташована біля підніжжя правого корінного берегу р. Ворскла у лісовому масиві на північ від с. Сидорова Яруга на території Добрянської сільської ради Великописарівського району. Загальна площа 0,02 га. Створено цю пам’ятку природи згідно рішення Сумської обласної ради від 28.01.2003 р. “Про розширення мережі об’єктів природно-заповідного фонду області місцевого значення”. Об’єктом збереження тут є місце виходу підземних вод – “Джерело Кремньове” [3].

Парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва “Кириківський”

Розташований в центрі смт. Кириківка, на території, прилеглий до цукрового заводу. Загальна площа становить 1,8 га. Середня абсолютна висота поверхні – 129 м. Закладений парк був сім’єю Харитоненків у 1913 р. Як заповідний парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення на площі 1,8 га “Парк в смт. Кириківка» існує відповідно до рішення виконкому Сумської обласної Ради депутатів трудящих від 15.04.1975 р. № 219 [7].

Перспективи розвитку природно-заповідний фонду. Як ми бачимо з вищесказаного, частка площ, зайнятих природно-заповідними об’єктами, дуже мала – 1,77% від загальної площі району й значно поступається середньоукраїнському показнику де вона складає 4,57% (січень 2005). Постає нагальне питання до його розширення територій ПЗФ та підвищення статусу його об’єктів, адже більшість із них малі й мають місцеве значення. Існує декілька напрямків вирішення цієї проблеми, одним з найвірогідніших та найоптимальніших шляхів його вирішення, на нашу думку, є їх об’єднання в єдину екологічну мережу.

Саме цей напрямок створення Європейської екологічної мережі прийнятий в рамках Всеєвропейської стратегії збереження ландшафтного різноманіття, а в Україні відповідно – екомережі України. Центральним об’єктом екомережі на півдні Сумської області має стати національний природний парк «Гетьманський», який включає не лише р. Ворсклу, а й прилеглі до неї території – унікальні куточки заплави та ін., а він в свою чергу має ввійти до Ворсклянського річково-долинного регіонального екокоридору.

Екологічна мережа, як нова форма інтеграції охорони природи і раціонального використання її ресурсів, є важливим механізмом забезпечення збереження біологічного різноманіття та стійкого розвитку регіонів.

Природо-заповідні об’єкти району мають ввійти в проєктований загальнодержавний Ворсклянський екологічний коридор ядрами якого повинні

статі рівномірно розташовані вздовж долини р. Ворскли природно-заповідні території: Тростянецько-Ворсклянська, Котелевсько-Більська, Дикансько-Опішненська, Полтавська, Малоперещепинська та Лучківсько-Кишеньківська. Ширина Ворсклянського екокоридору становитиме від 5 км (у верхній частині в межах Великописарівського району) до 15 км (у нижній) дозволить включити всі характерні екотопи долини річки. Створення подібної системи дасть змогу відновити, або хоча б зберегти від подальшої руйнації природні комплекси району з їх неповторними ландшафтами й біологічним різноманіттям [9].

Складна ситуація склалася й в збереженні вододільних ландшафтів, які також потребують невідкладної охорони, збереження та відновлення [8]. Виникає необхідність в створенні природно-заповідних об'єктів в північній та центральній частині району на правобережжях найбільших річок району – Ворскли та Ворсклиці. Ці території виділяються сильною розчленованістю рельєфу та унікальністю своїх ландшафтів, тим більше що в багатьох місцях їх недоцільно використовувати як сільськогосподарські угіддя.

Однією з головних проблем охорони природи є постійне збільшення території сільськогосподарських угідь та руйнування природних ландшафтів. Окрім того суттєвого негативного впливу зазнають і малі річки району, які або вже майже зникли, або обміліли та замулились настільки, що їх важко назвати річками.

Список використаних джерел

1. Заповідні куточки Тростянецького району : Путівник. Суми: Видавництво «Джерело», 2002. – 16 с.
2. Заповідні скарби Сумщини / [Т. Л. Андрієнко та ін.] ; під заг. ред. Т. Л. Андрієнко. – Суми : Джерело, 2001. – 208 с.
3. Картка первинного обліку об'єкта природно-заповідного фонду: гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Джерело кремньове». Суми: Державне управління екології та природних ресурсів, 2004.
4. Картка первинного обліку об'єкта природно-заповідного фонду: гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Криничка». Суми: Державне управління екології та природних ресурсів, 2004.
5. Картка первинного обліку об'єкта природно-заповідного фонду: гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Бакирівський». Суми: Державне управління екології та природних ресурсів, 2004.
6. Картка первинного обліку об'єкта природно-заповідного фонду: гідрологічний заказник місцевого значення «Ямний». Суми: Державне управління екології та природних ресурсів, 2004.
7. Картка первинного обліку об'єкта природно-заповідного фонду парку пам'ятки садово-паркового мистецтва «Кириківський». Суми: Державне управління екології та природних ресурсів, 2004.
8. Корнус А. Ландшафтне планування при організації природоохоронних систем у лісостеповій зоні України / А. Корнус, О. Корнус, В. Мовчан // Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту. Серія: географія. 2010. №1 (випуск 27). С. 308-308.
9. Проблеми р. Ворскли: Матеріали міжнародного науково-практичного семінару „Роль національних парків в навчально-виховній роботі”. Охтирка, 2002 р.